

Osallisuutta edistävä ohjaus - miten kannatellaan silloinkin, kun työllistyminen näyttää vaikealta?

26.8.2021

Ohjausosaamista yhteistyössä

Anna-Maria Isola

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Vipuvoimaa

EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Esityksen sisältö

- Osallisuudesta ja osallisuuden kokemuksesta
- Osallisuuden kokemuksen ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä
- Konkreettisia tapoja pitää osallisuuden kokemusta yllä

Ihminen kokee olevansa
merkityksellinen osa
kokonaisuutta. Hän tulee
kuulluksi itsenään ja
vaikuttaa elämänsä
kulkuun ja yhteisiin
asioihin.

Anna-Maria Isola

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Osallisuuden kokemus

- Osallisuus on mahdollisuutta säädellä tarpeita ja hallita resursseja.
- Osallisuuden kokemuksen kannalta tärkeää on
 - elämän hallittavuus (koherenssi)
 - merkityksellisyyden ja
 - kuulumisen tunne
 - osallistuminen yhteiseen tekemiseen ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet.

→ Nämä suuntaavat toimijuutta kohti hyvää elämää.

Osallisuuden kokemuksen teoreettinen perusta

Teoria	Koherenssi	Itseohjautumisen teoria	Elämän merkityksellisyys
Keskeiset käsitteet	Ymmärrettävyys Hallittavuus Merkityksellisyys	Autonomia Kompetenssi Kuuluminen Hyvän tekeminen	Koherenssi Merkityksellisyys Tarkoitus
Tutkijat	Aaron Antonovsky	Edvard Deci ja Richard Ryan Frank Martela ja Richard Ryan	Frank Martela ja Michael Steger

Osallisuuden ja osattomuuden tekijät

- Osallisuus: olennaista merkityksellisyyden kokemukset, jotka syntyvät yhteiseen toimintaan osallistumisesta ja laadukkaista sosiaalisista suhteista.
- Osattomuus: ei merkityksellisyyden eikä koherenssin kokemusta; elämä etenee lyhyellä aikajänteellä ja kielteisen ennakkoinnin ehdoilla.

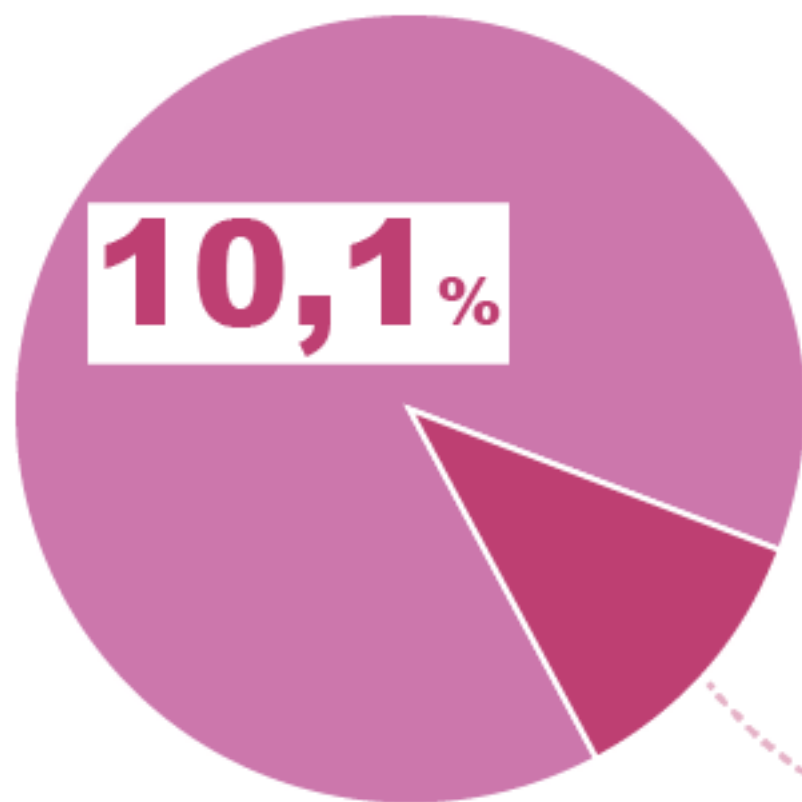
(Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä 2006 ja 2012; Isola & Virrankari & Hiilamo 2021; Virrankari & Isola 2021; Isola & Turunen & Hiilamo 2016.)

Toiveikkaus on toiminnan ehto

Työelämän ulkopuolella työkyvyttömyyden tai pitkään jatkuneen työttömyyden takia olleista noin 55 prosenttia kertoi elävänsä päivä kerrallaan. Noin 90 prosenttia kertoi suunnittelevansa elämää korkeintaan kuukauden eteenpäin. (Vastaajien määrä oli 766.) (Leemann ym. 2018)

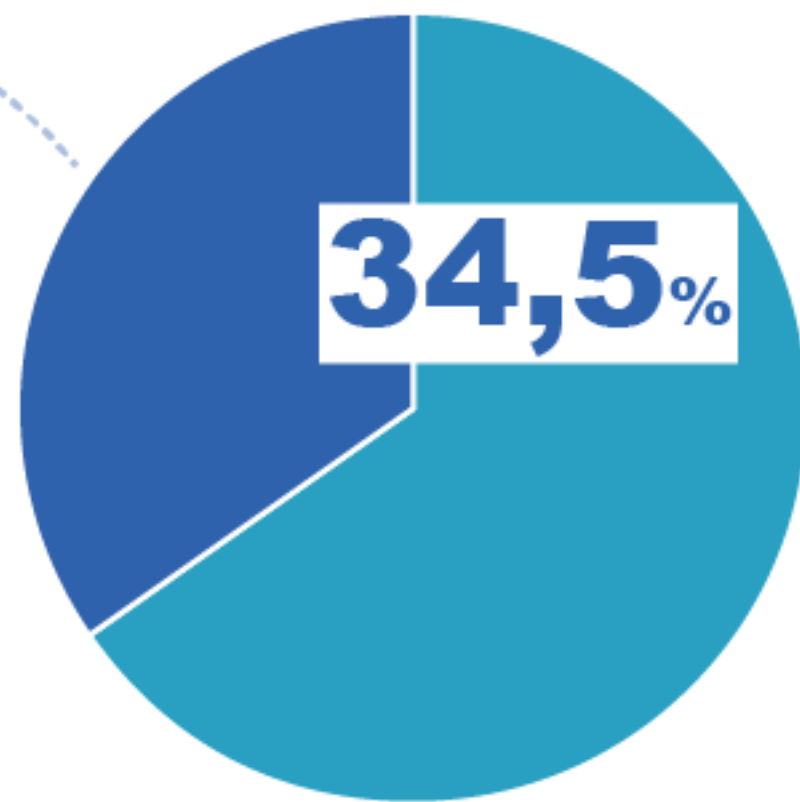
TYÖELÄMÄN ULKOPUOLELLA OLEVILLA

vakava psyykinen kuormittuneisuus on jopa kolme kertaa yleisempää kuin koko väestössä

Yli kolmasosa **työelämän ulkopuolella olevista** koki vakavaa psyykkistä kuormittuneisuutta.

Luku on jopa yli kolminkertainen **koko Suomen väestöön** verrattuna.

Kuinka osallinen olet?

Testaa osallisuutesi leikkimielisellä verkkotestillä ja selvitä samalla, mikä myyttinen metsän olento olet:

Osallisuustesti.fi

Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta

Osallisuuden kokemusta voidaan mitata Sokra-koordinaatiohankkeen kehittämällä **osallisuusindikaattorilla** (Experiences of Social Inclusion Scale, ESIS).

Osallisuusindikaattori muodostuu kymmenestä väittämästä, jotka kartoittavat merkityksellisyyden kokemusta, uskoa omiin toimintamahdollisuuksiin ja sosiaalista vuorovaikutusta. Väittämien vastaukset sijoittuvat jatkumolle, jonka toinen ääripää edustaa osattomuuden kokemusta ja toinen osallisuuden kokemusta.

Väittämien taustalla on kokonaisvaltainen käsitys osallisuudesta kuulumisena ja kuulluksi tulemisena: Osallinen ihminen voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin. Osallinen ihminen pääsee osalliseksi yhteisestä hyvästä: hän voi sekä tuottaa yhteistä hyvää että pääsee nauttimaan siitä. Vaikutusmahdollisuuksien ja resurssien ohella oleellista on, että uskoo mahdollisuuksien olemassaoloon.

thl.fi/osallisuusindikaattori

- Osallisuusindikaattorin yleinen kuvaus
- Osallisuusindikaattorin kysymysten perustelut ja tausta
- Osallisuusindikaattorin tulosten tulkinta
- Alustavat tulokset osallisuusindikaattorin yhteyksistä muihin ilmiöihin
- Osallisuusindikaattorin käyttöön liittyvät ohjeet, pisteytys ja summapisteen laskeminen

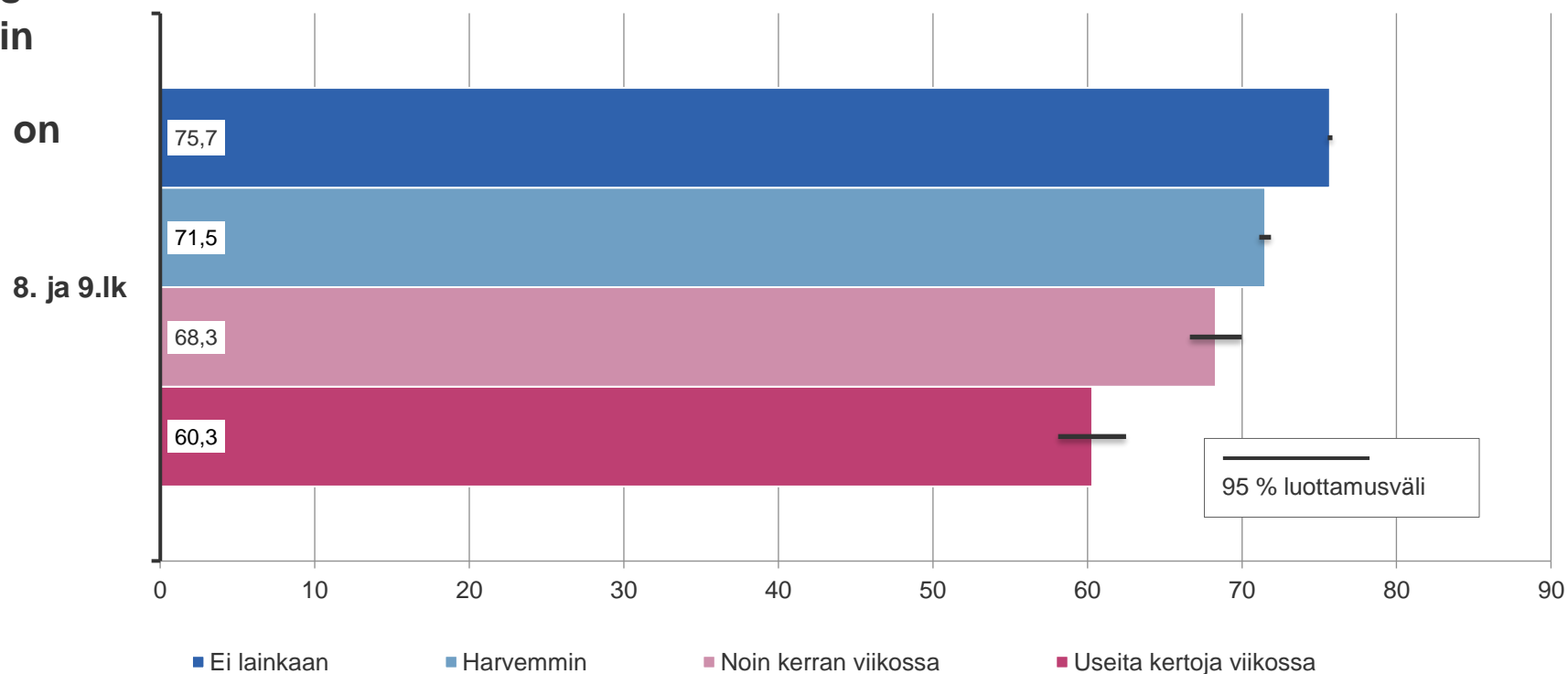
Osallisuuden kokemus on yhteydessä mm.

- yksinäisyyteen
- koettuun työkykyyn
- elämänlaatuun
- köyhyyteen
- psyykkiseen kuormittuneisuuteen

(Leemann ym. 2021.)

Osallisuuden kokemus oli sitä matalampi, mitä useammin kiusasi muita

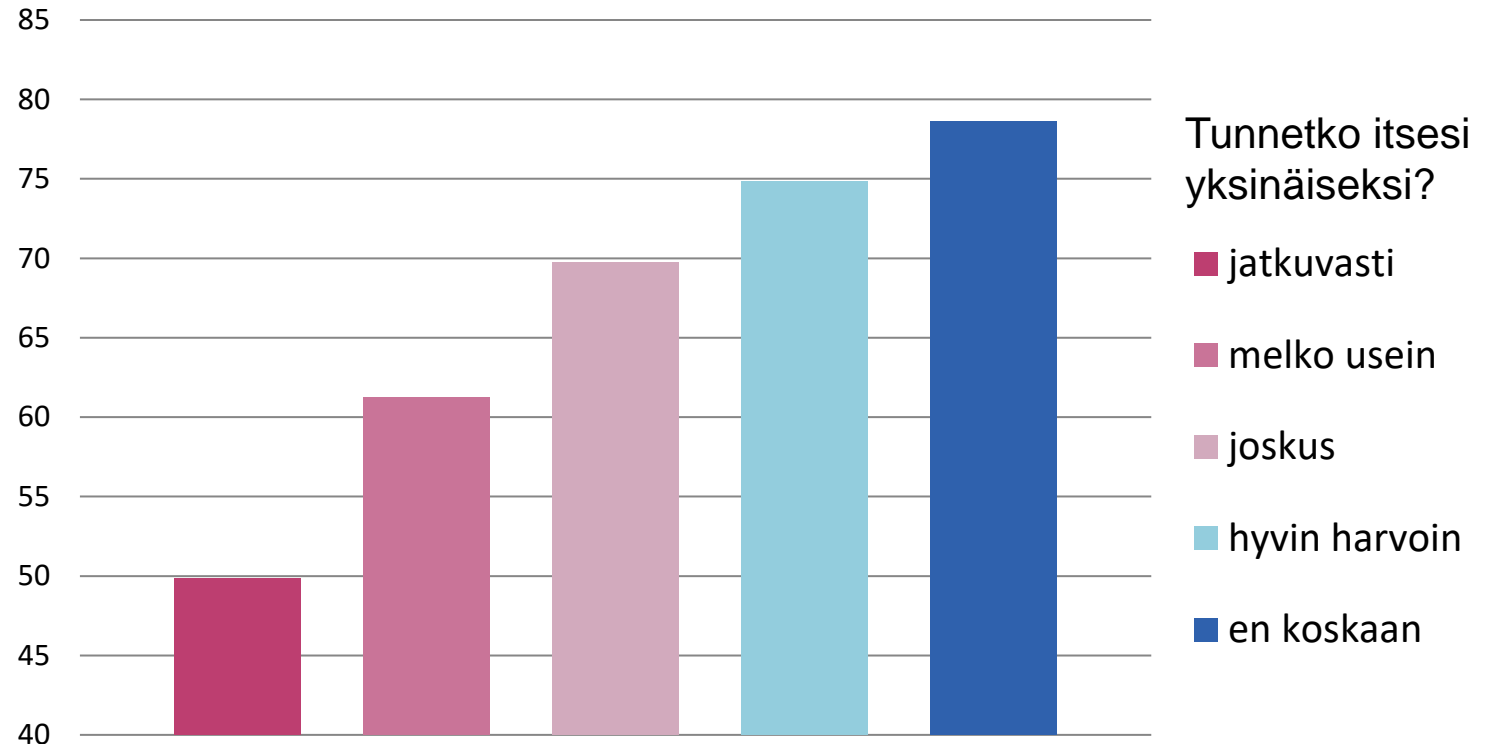
Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin keskiarvo 1–100) sen mukaan, kuinka usein on kiusannut muita

Lähde: THL, Kouluterveyskysely 2019

Osallisuuden kokemus on matalin heillä, jotka kokevat itsensä jatkuvasti yksinäiseksi

Osallisuuden kokemus
(osallisuusindikaattorin
keskiarvo, 0–100)
yksinäisyyden tunteen
mukaan

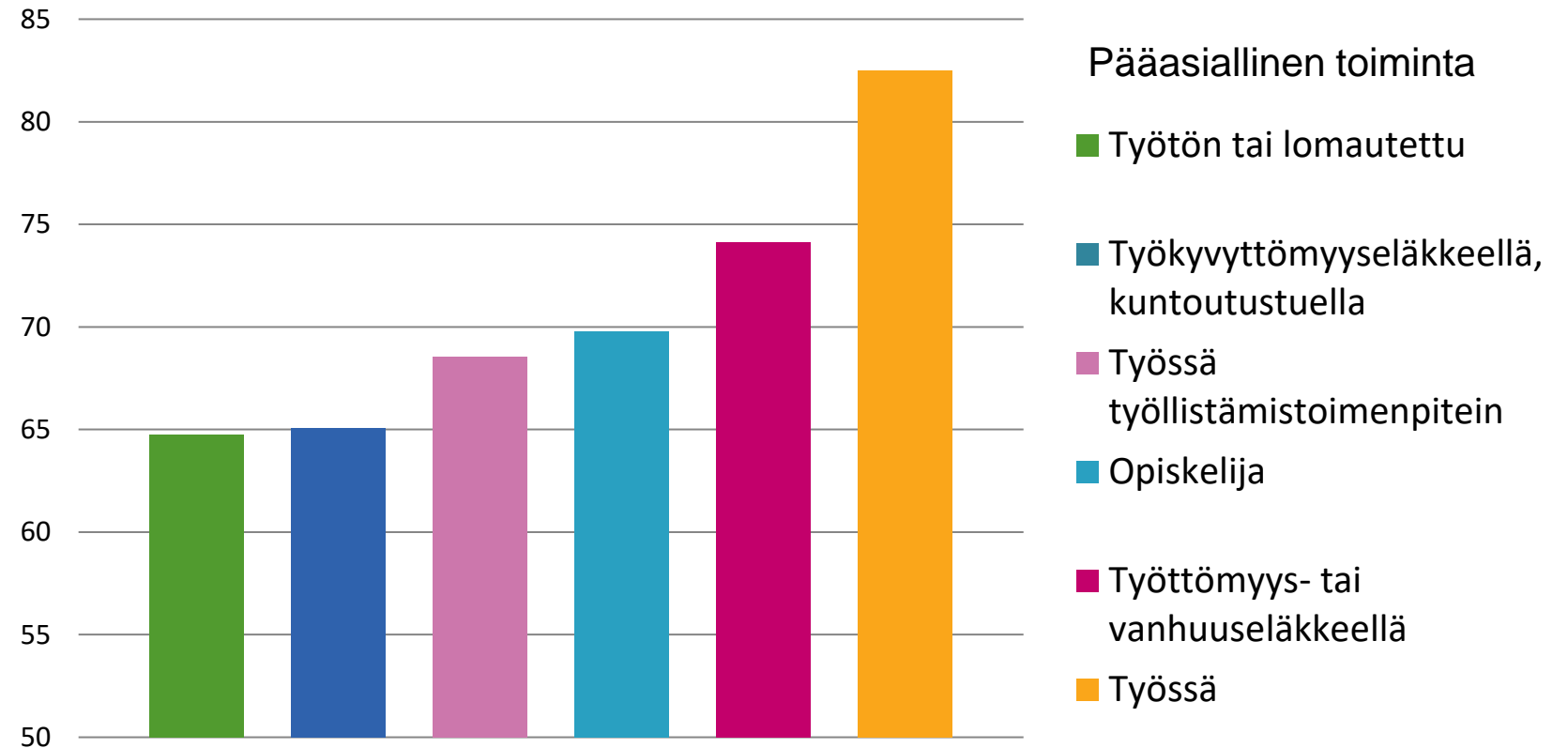

Lähde: Leemann, THL 2020

Osallisuuden kokemus on matalin työttömillä, lomautetuilla ja työkyvyttömyyseläkkeellä/kuntoutustuella olevilla

Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin keskiarvo, 0–100) työmarkkina-aseman mukaan

Aineisto: Sokran kyselytutkimus työelämän ulkopuolella oleville työkäisille 2017

Lähde: Leemann, THL 2020

**Osallisuuden kokemus,
positiivinen mielenterveys ja
psyykkinen kuormittuneisuus
kulkevat käsi kädessä** (Leemann ym. 2021)

**Psyykkinen kuormittuneisuus
ennustaa pitkäaikaisia
mielenterveyden ongelmia** (Thorsen ym.
2013).

Seuraavalla kalvolla on esitelty kolmen mittarin väittämät. Lue ne ja pohdi, mitkä ovat sellaisia asioita, joihin pystyt ohjaustilanteessa vaikuttamaan?

Osallisuuden kokemus	Positiivinen mielenterveys	Psyykinen kuormittuneisuus
<ul style="list-style-type: none"> • Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä. • Saan myönteistä palautetta tekemisistäni. • Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön. • Olen tarpeellinen muille ihmisille. • Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun. • Tunnen, että elämälläni on tarkoitus. • Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita. • Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen. • Koen, että minuun luotetaan. • Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Olen ollut toiveikas tulevaisuuden suhteen. • Olen tuntenut itseni hyödylliseksi. • Olen tuntenut itseni rentoutuneeksi. • Olen ratkonut ongelmia hyvin. • Olen ajatellut selkeästi. • Olen tuntenut läheisyyttä toisiin ihmisiin. • Olen kyennyt tekemään päätöksiä asioista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Olen ollut hyvin hermostunut. • Olen tuntenut mielialani niin matalaksi, ettei mikään ole voinut piristää minua. • Olen tuntenut itseni tyyneksi ja rauhalliseksi. • Olen tuntenut itseni alakuloiseksi ja apeaksi. • Olen ollut onnellinen.

Miten pidetään yllä osallisuuden kokemusta vaikeuksien keskellä? 1/3

Sosiaaliturva (etuudet ja palvelut) pystyvät ylläpitämään ja jopa parantamaan koherenssia.

Perusasiat kuntoon:

- Ohjaa tarvittaessa esimerkiksi terveydenhuoltoon, oikeille etuuksille, (matalan kynnyksen) velkaneuvontaan, taloussosiaalityöhön tai muuhun sosiaalityöhön.
- Täydennä ja päivitä sosiaaliturvaa koskeva osaamisesi.

Vapaaehtoistyö, johon sitoudutaan päivä kerrallaan, voi lisätä osallistujan uskoa itseensä.

Päihteidenkäytön tai sosiaalisten pelkojen rajatessa pois pitkäjänteiset sosiaalipalvelut, vapaaehtoistyö voi olla hyvä vaihtoehto. Tehtäviin kuuluu muun muassa ulko- tai kotitaloustöitä.

Osallisuuden palasen kuvaus ja arvio: [Tartu hetkeen -vapaaehtoistyössä voi panostaa yhteiseen hyvään sitoutumatta toimintaan \(Innokylä.fi\)](https://www.innokyla.fi)

Osa kokonaisuutta: [Vapaaehtoistoimintaa järjestämällä ja tukemalla voidaan lisätä osallisuutta \(Thl.fi\)](https://www.thl.fi)

Miten pidetään yllä osallisuuden kokemusta vaikeuksien keskellä? 2/3

Sosiaaliturva ei pysty suuressa määrin lisäämään kuulumisen ja merkityksellisyyden tunnetta. Muista hyvä kohtaaminen ohjaustilanteessa:

- Näe ja kuuntele.
- Älä vie asiakkaan osallisuutta häntä koskeviin asioihin.
- Mitä vaikeampi ja pitkittyneempi tilanne, sitä enemmän oma persoona kannattaa laittaa peliin – mahdollisuuksien rajoissa.

TYÖNTEKIJÄN ROOLINMUUTOS

Työntekijästä tulee **kanssakulkija, kuuntelija ja mentori.**

Työntekijä ohjaa, tukee ja rohkaisee palvelun käyttäjää oman tilanteensa arvioinnissa, asiakassuunnitelman tekemisessä ja osallistumisessa palvelun käyttäjälle sopivien palvelujen valintaan.

Osallisuuden palasen kuvaus ja arvio: [Työntekijän roolinmuutos \(Innokylä.fi\)](https://www.innokyla.fi)

Osa kokonaisuutta: [Ammattilaisten osallisuus edistää palvelujen vaikuttavuutta \(Thl.fi\)](https://www.thl.fi)

Miten pidetään yllä osallisuuden kokemusta vaikeuksien keskellä? 3/3

Ohjaaminen on pedagoginen tilanne. Mieti oppimisen edellytyksiä:

- Kunnioita, kuuntele, kiinnostu, kannusta, kiitä! (Lonka 2015)
- Tunteet ohjaavat oppimista. Epävarmuudelle ja hämmennykselle on annettava puolin ja toisin tilaa.
- Työntekijän ja asiakkaan välisessä dialogissa syntyy ratkaisuja. Kyse on yhteisestä oppimisprosessista.

Uudista asiakastyötä luovasti ja leikkisästi

Tavallisesta poikkeava toiminta, kuten pelit, voivat innostaa ihmisen muutokseen, vaikka hän kokisi keskeneräisyyttä. Tämä koskee sekä asiakasta että ammattilaista. Innostavassa, rutiineista poikkeavassa toiminnassa keskeneräisyydestä tulee resurssi eikä toiminnan este. Tämä voi innostaa ihmistä hakemaan omaehtoisia ratkaisuja oman elämän kysymyksiin. Toiminta avaa keskeneräisyyttä ja jopa riittämättömyyttä kokevalle ammattilaiselle väylän etsiä ”laatikon ulkopuolisia” ratkaisuja.

Lähteet

Isola, Anna-Maria & Turunen, Elina & Hiilamo, Heikki (2016) Miten köyhät selviytyvät Suomessa? Yhteiskuntapolitiikka 81:2, 150-160.

Isola, Anna-Maria & Virrankari, Lotta & Hiilamo, Heikki (2021) On social and psychological consequences of prolonged poverty – A longitudinal narrative study from Finland. Käsikirjoitus hyväksytty julkaisuun Social and Political Psychology.

Leemann, Lars & Isola, Anna-Maria & Kukkonen, Minna & Puromäki, Henna & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna (2018) Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi: kyselytutkimuksen tuloksia. Työpaperi 17/2018.

Lähteet

Leemann, Lars & Martelin, Tuija & Härkänen, Tommi & Koskinen, Seppo & Isola, Anna-Maria (2021) Development and psychometric evaluation of the experiences of social inclusion scale. Käsikirjoitus hyväksytty julkaisuun Journal of Human Development and Capabilities

Thorsen, Sannie Vester & Rugulies, Vester & Hjarsbech, Pernille & Bjorner, Jakob Bue (2013) The predictive value of mental health for long-term sickness absence: the major depression inventory (MDI) and the mental health inventory (MHI-5) compared. BMC Medical Research Methodology 13 (115)

Virrankari, Lotta & Isola, Anna-Maria (2021) Miten käy mahdollisuuksille köyhydessä? Yhteiskuntapolitiikka 86:3, 287-296.

Yhteystiedot

thl.fi/sokra

Anna-Maria Isola
Osallisuuden ihmettelijä
anna-maria.isola@thl.fi
amitsu77@gmail.com

SOSIAALISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMISEN KOORDINAATIOHANKE – SOKRA

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Di
ak **DiAKONIA-**
AMMATTIKORKEAKOULU
DIACONIA
UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto